جۆر و شێوەکانی بوونی کاریکاتێر لە ڕۆژنامەگەریدا (بەشی 1) ... هەندرێن خۆشناو

بە گوێرەی ئەو ناوەڕۆکەی کە کاریکاتێر باسی لێوەدەکات، دەکرێ کاریکاتێر دابەش بکرێت بەسەر چەند جۆرێکدا، دابەشبوونە کلاسیکیانەکەش کاریکاتێر بەسەر چوار جۆردا دابەش دەکات، بە گوێرەی گرنگی لە ژیانی کۆمەڵایەتیدا:

1- کاریکاتێری سیاسی:

هەموو بایەخداران بە هونەری کاریکاتێر کۆکن لەسەر ئەوەی کە کاریکاتێری سیاسی گرنگترین جۆرەکانی کاریکاتێرە، بریتیە لەو کاریکاتێرەی کە ڕاستەوخۆ باس یان چارەسەری بابەتێکی سیاسی دەکات، یان ناڕاستەوخۆ ئاماژە بە بابەتێك دەکات، کە پەیوەندی ڕاستەوخۆ بە سیاسەتەوە هەیە. بابەتەکان هەڵبژاردنی پەرلەمانی و نا پەرلەمانی، و پەیوەندی و ململانێ نێودەوڵەتیەکان، و کێشە و کاروبارە جیاوازەکانی چالاکی حکومەت، و کێشە نەتەوەیی و نیشتیمانیەکان، و هەر وێنەیەك کە ناوەڕۆکەکەی لە چالاکی دیبلۆماسی یان حکومی یان نێودەوڵەتی وەرگرێت، دەکرێت بکرێنە بابەتی کاریکاتێرێکی سیاسی.

کاریکاتێری سیاسی جەماوەریترین و کاریگەرترین جۆرەکانی کاریکاتێرە، زۆربەی ئەو کاریکاتێریستانەی کە ناوبانگیان دەرکردووە لە بواری کاریکاتێردا، ئەو ناوبانگەیان بەهۆی کارکردنیانەوە بووە لە جۆری کاریکاتێری سیاسی، لە سەردەمی ئێستاماندا یان لە سەردەمانی پێشودا. لە وڵاتانی ناوچەکەدا بە هۆی هەڵکوڵانی سیاسی لە تەوەرە ناوخۆیی و دەرەکییەکاندا، کاریکاتێری سیاسی گرنگییەکی تایبەتی وەرگرت. کاتێك لە زۆربەی وڵاتانی ناوچەکەدا بەردەوام ململانێی سیاسی لە ئارادایە و پێویست بە نمونە هێنانەوە ناکات. بۆیە چەندین هونەرمەند تایبەتمەندێتیان وەرگرتووە لە وێنەکردنی کاریکاتێری سیاسیدا، لە نێو هەموو جۆرەکانی تری کاریکاتێردا.

2- کاریکاتێری کۆمەڵایەتی:

ئەو وێنە گاڵتەجاڕییەیە کە باس یان چارەسەری بابەتێکی کۆمەڵایەتی دەکات، ئەو بابەتانەش بۆ ژمارن، بۆ نمونە کێشەکانی ژنهێنان و لەیەك جیابوونەوە و ئاڵودەبوون و مەی خواردنەوە و کێشەکانی لەشفرۆشی و گەندەڵی کۆمەڵایەتی وەکو بەرتیل، و کێشە ئابوورییەکان وەکو گرانی و کەمی کرێ و نەمانی کەلوپەل وکەرەستەکان لە بازاڕەکاندا، و دابونەریتەکان و زۆر بابەتی تر.

کاریکاتێری کۆمەڵایەتی لە زۆر خاڵدا لەگەڵ کاریکاتێری سیاسی بەریەك دەکەون، لە کاتی باسکردنی بابەتێك وەکو بابەتی بەرتیل، کاریکاتێری کۆمەڵایەتی پێهەڵدەگرێ لە نێوان گەندەڵی کۆمەڵایەتی و سیاسیدا، لەگەڵ ئەوەشدا لە چوارچێوەی کاریکاتێری کۆمەڵایەتی دەمێنێتەوە، چونکە باس لە دیاردەیەکی گشتی دەکات، بەڵام کاتێك کاریکاتێرەکە باس لە دیاردەی بەرتیلێکی دیاریکراو بۆ پیاوێکی دیاریکراو لە پیاوانی سیاسەت بکات، لەم حاڵەتەدا کاریکاتێرەکە دەچێتە خانەی کاریکاتێری سیاسیەوە، چونکە کاریکاتێرەکە چەند ئامانجێکی سیاسی لەبەردەم خۆی دادەنێت، بۆ فشارخستنە سەر ئەو سیاسەتمەدارە دیاریکراوەوە، نەوەك چارەسەرکردنی کێشەی بەرتیل وەکو دیاردەیەکی کۆمەڵایەتی.
لە گرنگیدا کاریکاتێری کۆمەڵایەتی هیچی لە کاریکاتێری سیاسی کەمترنیە، کەچی لە پلەی دووەمدا دێت، تەنیا لەبەر یەك هۆ، ئەویش کاریگەری کاریکاتێری سیاسی زۆر گەورەترە لە کاریکاتێری کۆمەڵایەتی، چونکە کاریکاتێری سیاسی رووداوێکی دیاریکراو، زۆرجاریش کەسانێکی دیاریکراو وێنادەکات، کە وایلێدەکات خێراتر لە کاریکاتێری کۆمەڵایەتی بەروبوومەکانی بۆنێتەوە، جا چ بەروبوومی ئەرێنی بێت یان نەرێنی، بەڵام کاریکاتێری کۆمەڵایەتی بەردەوام کێشە گشتیە ڕەگ داکوتاوەکانی نێو کۆمەڵگا چارەسەردەکات، کە هەندێك جار پێویستی بە رەنجدان و توانایەکی رێکخراو و درێژخایەن هەیە بۆ بنبڕکردنیان، بۆ نمونە دیاردەی تاوان پێویستی بە هەڵمەتی رێکخراو هەیە لەلایەن دەزگاکانی پۆلیسەوە بۆ لەناوبردن و بنبڕکردنی یان کەمکردنەوەی، هەروەها پێویستی بە چەندین هەنگاوی درێژخایەن هەیە بۆ دەربازبوون لە ڕەگە کۆمەڵایەتییەکانی ئەم دیاردەیە، هەنگاوی ئابووری و فێرکاری و تەنانەت سیاسیش، چۆن کاریکاتێری کۆمەڵایەتی دەتوانێت چارەسەری بکات؟ بەڵام لە کاریکاتێری سیاسیدا، چەند تابلۆیەکی کاریکاتێری لە ڕۆژنامەکاندا دەتوانن لە جەماوەری ئەو سیاسەتمەدارە یان ئەوی تر دابەزێنن، و بیکات بە گاڵتەچی(قەشمەر) و دواڕۆژی سیاسی لەناوبەرێت.